

การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการนิเทศการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1

A STUDY OF THE STATE AND PROBLEMS OF THE INSTRUCTIONAL SUPERVISION PROCESS IN
SECONDARY SCHOOLS UNDER SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

นางสาววิภาวี เรือนกุณา *

Vipawee Ruankuna

ผศ.ดร.ผัสสพรรณ ถนอมพงษ์ชาติ **

Asst. Prof. Phasphan Thanompongchart, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการดำเนินการนิเทศการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 จากการศึกษา โดยผู้ให้ข้อมูล คือ รองผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มบริหารวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งหมด 5 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 45 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ประเภทแบบตรวจสอบรายการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ พบว่า 1) การเตรียมการจัดการนิเทศการสอน โรงเรียนมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการนิเทศการสอนเพื่อศึกษาปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอน มีการจัดทำแผนการนิเทศการสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้วางแผนการนิเทศการสอน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการการนิเทศการสอน และสร้างเครื่องมือนิเทศการสอนใช้เอง โดยเครื่องมือส่วนใหญ่เป็นแบบบันทึกการนิเทศ พบปัญหาในการวางแผนการนิเทศการสอน คือ ขาดการสำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหาการเรียนการสอน บุคลากรขาดความรู้ความสามารถ ขาดงบประมาณในการจัดอบรมบุคลากร 2) การดำเนินการนิเทศการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการนิเทศการสอนโดยใช้วิธีการสังเกตการสอน โดยจัดการประชุมก่อนการสังเกตการสอน เพื่อทำการนัดหมายล่วงหน้าก่อนการสังเกตและกำหนดหัวข้อในการสังเกตการสอนในชั้นเรียนซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการสังเกตพฤติกรรมกรรมการสอนของครู มีการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้รับการนิเทศโดยทำการบันทึกไว้ในแบบบันทึกการสังเกต มีการเยี่ยมชั้นเรียนโดยผู้บริหารโรงเรียน มีการจัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อสำรวจปัญหาด้าน การเรียนการสอนและหาแนวทางแก้ไข ปัญหาที่พบ คือ ขาดการนิเทศและการประชุมปรึกษาหารือที่ต่อเนื่องในการนิเทศการสอน 3) การประเมินผลการจัดการนิเทศการสอน โรงเรียนมีการติดตามผลการดำเนินการนิเทศการสอนโดยใช้แบบสอบถาม ปัญหาที่พบคือผู้นิเทศมีภาระงานมากทำให้ไม่สามารถนิเทศติดตามได้อย่างต่อเนื่อง

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: vipawee_r@hotmail.com

** อาจารย์ประจำสาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: phasphan@gmail.com

ISSN1905-4491

Abstract

The purpose of this research was to study the state and problems of the instructional supervision process in secondary schools under Secondary Educational Service Area Office 1. The population consisted of 45 committees of an academic administrator and head of departments. The tool used in this study was a checklist questionnaire. The information and data were analyzed by frequency distribution and percentage. The study found that: 1) Instructional Supervision preparation aimed to study the problems and to find ways to improve the behaviors of teaching and learning. Each of the departments had instructional supervision plans by the head of departments. Most of the supervisory instruments are supervisory records. The problems were found because of the lack of current teaching survey conditions and teaching problems, lack of teachers' knowledge and lack of budget for organizing training. 2) Instructional supervision process: the instructional supervision is mainly operated by the observation method. The meetings were held prior to observation to make an appointment in advance and to set topics for observation. Most of the observations investigated teaching behaviors. Feedback was provided via an observation record. Furthermore, action research was conducted to investigate teaching problems and also seek effective solutions. The main problem that was found in the supervision is the lack of instructional supervision and continuous discussion. 3) Instructional Supervision Evaluation was implemented. Most of the schools utilized questionnaires to follow up on instructional supervision. The prominent problem is that the supervisors' workload has been increased; thus, they cannot follow up on the instructional supervision continuously.

คำสำคัญ: การดำเนินการนิเทศการสอน / สภาพและปัญหา

KEYWORDS: INSTRUCTIONAL SUPERVISION PROCESS / STATE AND PROBLEM

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา หมวด 4 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดจะต้องจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับหมวด 7 มาตรา 52 เน้น การส่งเสริมและพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง เพื่อนำไปพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) โดยวิธีการพัฒนาครูที่สำคัญวิธีหนึ่ง คือ การนิเทศการสอน

การนิเทศการสอนเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาให้ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ เป็นภารกิจสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารที่จะช่วยพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตรงตามความต้องการที่จะพัฒนานักเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตร ด้วยเทคนิควิธีการที่มีประสิทธิภาพ มีพฤติกรรมเป็นครูมืออาชีพ และส่งเสริมให้เกิดความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ ปฏิบัติงานด้วยความมั่นใจ มีขวัญและกำลังใจ มีความภาคภูมิใจในผลงานของตน (จุไรรัตน์ สุตรุ่ง, 2559)

การวิเคราะห์และสังเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของ อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล (2558) ที่ใช้ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน ได้ข้อมูลว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เสนอแนวทางการยกระดับผลการทดสอบ O-NET ที่มีการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูของสม่ำเสมอ เพราะการนิเทศการสอนเป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา เป็นการมุ่งพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนโดยตรง ให้ครูได้ปรับปรุงกระบวนการสอนและกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพครูที่ส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (วัชรา เล่าเรียนดี, 2556)

เนื่องด้วยสภาพการดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่เน้นการนิเทศทางตรง โดยมีผู้บริหาร ครูผู้นิเทศและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้ทำการนิเทศการสอน ซึ่งส่วนใหญ่จะพบปัญหาในการปฏิบัติการณ์นิเทศ คือ ขาดบุคลากรผู้นิเทศ ผู้นิเทศไม่มีเวลาในการนิเทศเนื่องจากมีภาระงานมาก การปฏิบัติการณ์นิเทศไม่ต่อเนื่อง แผนการนิเทศไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาหรือความต้องการของผู้รับการนิเทศ ครูผู้รับการนิเทศไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไม่ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้และไม่นำผลการนิเทศที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาตนเอง (จุไรรัตน์ สุดรุ่ง, 2552) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ครูไม่พัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง และส่งผลต่อเนื่องไปยังการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร จัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นมา โดยมุ่งเน้นการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐานสูงอย่างต่อเนื่อง ตรงตามเป้าประสงค์ ข้อ 13 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงเป็นอันดับหนึ่งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1, 2560) แต่ผู้วิจัยพบว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ที่มีผลคะแนนเฉลี่ยรวม 5 วิชา ไม่ถึงเกณฑ์คะแนนร้อยละ 50 จำนวน 62 โรงเรียน จากการเปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ปีการศึกษา 2558 – 2559 พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 5 โรงเรียน มีผลคะแนนเฉลี่ยในแต่ละรายวิชาต่ำกว่าผลคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศติดต่อกันเป็นระยะเวลา 2 ปี รวมทั้งคะแนนเฉลี่ยรวมทั้ง 5 วิชา น้อยที่สุด 5 อันดับ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาสภาพและปัญหาหรือข้อจำกัดในการนิเทศการสอนของโรงเรียนที่เป็นปัจจัยส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไม่สามารถพัฒนาขึ้นใน 2 ปีที่ผ่านมา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนที่จะนำไปแก้ปัญหาและวางแผนการดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการศึกษาอันจะส่งผลในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการดำเนินการนิเทศการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นิเทศการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ในปีการศึกษา 2560 จำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดน้อยนพคุณ โรงเรียน วิมุตยารามพิทยากร โรงเรียนมัธยมวัดดาวคนอง โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม และโรงเรียนราชวินิตบางแค ปานขำ

ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มบริหารวิชาการโรงเรียน ละ 1 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 8 คน ทั้งหมด 5 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 45 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากกรอบแนวคิด ทฤษฎี โดยมีขอบเขตเนื้อหา การดำเนินการนิเทศการสอน ตามแนวคิดของ Harris (1985) ดังนี้

1. การเตรียมการจัดการนิเทศการสอน

- การวางแผนการนิเทศการสอน
- การเตรียมบุคลากรในการนิเทศการสอน
- การเตรียมเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ สำหรับการจัดการนิเทศการสอน

2. การดำเนินการนิเทศการสอน

- เทคนิควิธีการนิเทศการสอน
- การส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการนิเทศการสอน

3. การประเมินผลการจัดการนิเทศการสอน

- การนิเทศติดตามผลการดำเนินการนิเทศการสอน
- การประเมินผลการจัดการนิเทศการสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม สำหรับรองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงาน วิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามประเภทแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของ ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์การนิเทศการสอน ความรู้ความเข้าใจเรื่องการนิเทศการสอน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามประเภทแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินการนิเทศการสอน ประกอบด้วย การเตรียมการนิเทศการสอน การดำเนินการนิเทศการสอน และการประเมินผลการจัดการนิเทศการสอน จำนวน 33 ข้อ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบสอบถามสภาพและปัญหาในการนิเทศการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร หนังสือตำรา แนวคิดการวิจัยเกี่ยวกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอน รวมถึงเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามากำหนดเป็นขอบเขตและเนื้อหาในการพัฒนาเครื่องมือ โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
3. สร้างแบบสอบถามตามขอบข่ายและเนื้อหาที่กำหนด โดยให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดและขอบเขตการวิจัย แบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 2 ตอน
 - 3.1 การสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ
 - 3.2 การสอบถามสภาพและปัญหาการดำเนินการนิเทศการสอน จำนวน 33 ข้อ
4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์พิจารณาตรวจสอบเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสม และครอบคลุมกรอบแนวคิดและขอบเขตการวิจัยที่กำหนด รวมถึงความเหมาะสมของปริมาณข้อความ ความชัดเจนของภาษา และรูปแบบของเครื่องมือ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
5. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index) แล้วปรับปรุงแก้ไขข้อความตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง
6. จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการนิเทศการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการดังนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อทำหนังสือจากสาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนในเก็บข้อมูลจากโรงเรียนในสังกัด
2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล โดยการส่งและเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ส่งไปจำนวน 45 ชุด ได้รับคืนมา 45 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามก่อนจะนำไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ โดยเบื้องต้นผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย
2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียน วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และการหาค่าร้อยละและเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ สรุปผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

1. การเตรียมการจัดการนิเทศการสอน

1.1 การวางแผนการนิเทศการสอนของผู้ดำเนินการนิเทศการสอน พบว่าโรงเรียนมีการกำหนดวัตถุประสงค์การนิเทศการสอน เพื่อศึกษาปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน มีการจัดทำแผนการนิเทศการสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้นิเทศมีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศการสอน โดยมีส่วนร่วมในการร่วมนิเทศติดตามผลการดำเนินการนิเทศการสอน โรงเรียนให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้ร่วมวางแผนการนิเทศการสอน

การวางแผนการนิเทศการสอน พบปัญหาเนื่องจากขาดการสำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหาการเรียนการสอน บุคลากรการนิเทศไม่มีความรู้ในเรื่องการวางแผนการนิเทศอย่างแท้จริงและขาดการสำรวจความต้องการของบุคลากรในโรงเรียน ด้านการกำหนดช่วงเวลาการนิเทศการสอน พบปัญหาเนื่องจากบุคลากรผู้ทำหน้าที่นิเทศในโรงเรียนมีภาระงานสอนมากทำให้ไม่มีเวลานิเทศ

1.2 การเตรียมบุคลากรในการนิเทศการสอน พบว่า โรงเรียนมีการเตรียมบุคลากรในการนิเทศการสอน โดยแต่งตั้งคณะกรรมการการนิเทศการสอน โรงเรียนมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการสอนแก่บุคลากรการนิเทศในโรงเรียน โดยการประชุมชี้แจง ซึ่งพบปัญหาในการเตรียมบุคลากร คือ ขาดงบประมาณในการจัดอบรมบุคลากร และผู้นิเทศมีภาระงานมากไม่สามารถทำการนิเทศได้ตามเวลาที่กำหนด

1.3 การเตรียมเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์สำหรับการจัดการนิเทศการสอน พบว่า โรงเรียนมีการจัดเตรียมเครื่องมือในการนิเทศการสอน โดยสร้างเครื่องมือใช้เอง มีหลักการในการเลือกใช้เครื่องมือนิเทศการสอนโดยเลือกเครื่องมือที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการนิเทศการสอน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้คือแบบบันทึกการนิเทศ พบปัญหาในการใช้เครื่องมือในการนิเทศการสอนพบปัญหา เนื่องมาจากบุคลากรขาดความรู้ความสามารถในการสร้างเครื่องมือการนิเทศการสอน

2. การดำเนินการนิเทศการสอน

2.1 ด้านเทคนิควิธีการนิเทศการสอน พบว่า โรงเรียนมีการนิเทศการสอนโดยใช้เทคนิคการสังเกตการสอน มีการดำเนินการประชุมก่อนการสังเกตการสอน เพื่อทำการนัดหมายล่วงหน้าก่อนการสังเกตการสอน โรงเรียนมีการกำหนดหัวข้อในการสังเกตการสอนในชั้นเรียน โดยเน้นการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู มีการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้รับการนิเทศ โดยบันทึกไว้ในแบบบันทึกการสังเกต โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีการสาธิตการสอน มีการเยี่ยมชั้นเรียนโดยผู้บริหารโรงเรียน มีการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยมีจุดประสงค์ของการวิจัยเพื่อสำรวจปัญหาในด้านการเรียนการสอนและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาพบปัญหาในการดำเนินการนิเทศการสอน โดยมีสาเหตุมาจากขาดการนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง

2.2 การส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการนิเทศการสอน พบว่า โรงเรียนมีการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการนิเทศการสอน โดยใช้วิธีการจัดหาหนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอนให้ครูอ่าน ซึ่งพบปัญหาเนื่องมาจากขาดการประชุมปรึกษาหารืออย่างต่อเนื่องในการนิเทศการสอน

3. การประเมินผลการจัดการนิเทศการสอน

3.1 การนิเทศติดตามผลการดำเนินการนิเทศการสอน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการติดตามผลการดำเนินการนิเทศการสอน โดยใช้การสอบถามในการติดตามผลการดำเนินการนิเทศการสอน ซึ่งมีการกำหนดช่วงเวลาในการติดตามผลการดำเนินการนิเทศการสอน โดยติดตามผลหลังการดำเนินการนิเทศการสอน พบปัญหาในการติดตามผลการดำเนินการนิเทศการสอน เนื่องจากผู้นิเทศมีภาระงานมากทำให้ไม่สามารถนิเทศติดตามได้อย่างต่อเนื่อง

3.2 การประเมินผลการจัดการนิเทศการสอน พบว่าโรงเรียนมีการประเมินผลการจัดการนิเทศการสอน โดยครูฝ่ายวิชาการและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้ประเมินผล มีการกำหนดช่วงเวลาในการประเมินผลการปฏิบัติการนิเทศการสอนในโรงเรียน โดยมีกำหนดการประเมินผลหลังการนิเทศการสอนทุกครั้ง โดยประเมินผลจากแบบประเมินการนิเทศการสอน มีการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ โดยนำไปใช้วางแผนพัฒนาการเรียนการสอน พบปัญหาในการประเมินผลการนิเทศการสอน เนื่องมาจากขาดการประเมินและรายงานผลที่ต่อเนื่อง และพบปัญหาในการนำผลการประเมินการจัดการนิเทศการสอนไปใช้ประโยชน์ เนื่องจากขาดการวางแผนการนำผลการประเมินการจัดการนิเทศการสอนมาใช้อย่างเป็นระบบ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการนิเทศการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 มีประเด็นสำคัญในการอภิปรายดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการจัดการนิเทศการสอน

1.1 ด้านการวางแผนการนิเทศการสอนของผู้ดำเนินการนิเทศการสอน พบว่า มีการกำหนดวัตถุประสงค์การนิเทศการสอน โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน ผู้วิจัยเห็นว่า การสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและ

ความต้องการในการนิเทศการสอนมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะการให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และมีส่วนร่วมในการสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการจากผู้รับการนิเทศการสอน จะทำให้ได้ข้อมูลที่ต้องการเนื่องจากหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้ใกล้ชิดกับครูผู้สอน อีกทั้งเมื่อโรงเรียนทราบปัญหาที่เกิดขึ้น จะทำให้โรงเรียนสามารถวางแผนการจัดการนิเทศการสอนได้ตรงตามปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานและการพบปัญหาในการจัดการเรียนการสอนจากครูโดยตรง เพราะครูเป็นผู้ปฏิบัติงานย่อมรู้และเข้าใจในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ วัชรานเลาเรียนดี (2556) กล่าวว่า การวางแผนโครงการนิเทศควรมีการร่วมมือกันศึกษาสภาพและปัญหาต่าง ๆ เพื่อจัดลำดับความจำเป็นในการปรับปรุงพัฒนาหรือจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของครูแต่ละระดับชั้น แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ แล้วจึงนำข้อมูลต่าง ๆ มาพิจารณาตัดสินใจเลือกและเสนอโครงการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

1.2 ด้านการเตรียมบุคลากรในการนิเทศการสอน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการการนิเทศการสอน ซึ่งประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศการสอน ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับรายวิชานั้น ๆ มีความชำนาญและประสบการณ์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นที่ยอมรับของเพื่อนครู เพราะหากมีการแต่งตั้งคณะกรรมการการนิเทศการสอนที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับย่อมส่งผลให้เกิดความรู้สึกรับและทำให้การนิเทศการสอนดำเนินไปอย่างเรียบร้อยและได้รับความร่วมมือนำไปสู่ประสิทธิภาพของการนิเทศการสอนที่ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Glatthorn (1984) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร แต่ในการปฏิบัติงานทางการนิเทศการสอนนั้น ผู้บริหารจะดำเนินการด้วยตนเองหรือในกรณีที่ผู้บริหารไม่มีเวลาเพียงพอหรือไม่มีความถนัดในเรื่องนั้น ๆ ผู้บริหารอาจมอบหมายบุคลากรอื่นในโรงเรียนทำหน้าที่แทนได้ เช่น ฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้นิเทศดำเนินการนิเทศการสอน

1.3 ด้านการเตรียมเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์สำหรับการจัดการนิเทศการสอน จากการวิจัยพบว่าโรงเรียนมีการจัดเตรียมเครื่องมือในการนิเทศการสอน โดยสร้างเครื่องมือใช้เอง เลือกใช้เครื่องมือที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการนิเทศการสอน ผู้วิจัยเห็นว่าการเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศการสอนเป็นสิ่งสำคัญ เครื่องมือที่ใช้ควรมีความหลากหลายซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการนิเทศการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ผู้นิเทศการสอนสามารถสังเกตและรวบรวมพฤติกรรมการสอนที่เกิดขึ้นในห้องเรียนได้อย่างถูกต้อง เพื่อนำผลของการบันทึกนั้นมาวิเคราะห์พฤติกรรมเหล่านั้นได้อย่างเที่ยงตรง เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ จูไรรัตน์ สุตรุ่ง (2552) กล่าวว่า การเลือกสื่อหรือเครื่องมือเพื่อนำมาใช้ประกอบการนิเทศการสอนนั้น ผู้นิเทศต้องตั้งวัตถุประสงค์นั้นเป็นตัวชี้้นำในการเลือกเครื่องมือที่เหมาะสม สื่อหรือเครื่องมือเหล่านั้นต้องมีความสัมพันธ์กับเนื้อหากิจกรรมและจุดมุ่งหมายที่จะนิเทศ

2. การดำเนินการนิเทศการสอน

2.1 ด้านเทคนิควิธีการนิเทศการสอน จากผลการวิจัยพบว่า เทคนิคและวิธีการนิเทศการสอนที่นำมาใช้มากที่สุด คือ เทคนิคการสังเกตการสอน โดยผู้วิจัยเห็นว่าอาจเป็นเพราะการสังเกตการสอนเป็นวิธีการนิเทศการสอนที่จัดได้ง่ายมีขั้นตอนที่ชัดเจน เป็นวิธีการหนึ่งของการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูได้อย่างชัดเจน ช่วยให้ทราบผลของการจัดกระบวนการเรียนการสอนได้ทันทีและยังช่วยให้ผู้สอนปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างทันเวลา ช่วยให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ และจากผลการวิจัยพบว่า การสังเกตการสอนจะเน้นการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูเป็นหลัก สอดคล้องกับ อารมณ ฉนวนจิตร (2554) กล่าวถึงการสังเกตการสอนว่าเป็นการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูในขณะที่ทำการสอน เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาหรือปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้ข้อมูลย้อนกลับจากการแนะนำของผู้นิเทศ

2.2 ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการนิเทศการสอน จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการนิเทศการสอน โดยใช้วิธีการจัดหาหนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอนให้ครูอ่าน นับว่าเป็นวิธีการส่งเสริมและสนับสนุนที่ดีวิธีหนึ่ง สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ที่ได้กล่าวว่าเอกสารเป็นสื่อและเครื่องมือที่นิยมจัดทำกันมากที่สุด เพราะเป็นวิธีการให้ข่าวสารและแนวการปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว สะดวก ประหยัด ผู้รับการนิเทศทางเอกสารจะมีเวลาศึกษาทำความเข้าใจโดยไม่ต้องรีบร้อน

3. การประเมินผลการจัดการนิเทศการสอน

ด้านการประเมินผลการจัดการนิเทศการสอนมีผู้ประเมินผลการจัดการนิเทศการสอน คือ ครูฝ่ายวิชาการและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้ประเมินผล มีการกำหนดการประเมินผลการจัดการนิเทศการสอนหลังการนิเทศการสอนทุกครั้ง โดยประเมินผลการนิเทศการสอนในโรงเรียนจากแบบประเมินการนิเทศการสอน และโรงเรียนได้นำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ โดยนำไปใช้วางแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าสิ่งที่โรงเรียนมีการประเมินผลการปฏิบัติงานและนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการนำไปใช้วางแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ต่อโรงเรียนอย่างมาก เนื่องจากจะทำให้ครูได้ทราบผลการนิเทศ ได้ทราบจุดบกพร่องที่ควรปรับปรุง เพื่อจะได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงได้ตรงประเด็นหรือหากมีผลการนิเทศในระดับที่ดีก็สามารถสร้างเสริมกำลังใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้มีการจัดการเรียนการสอนที่ดียิ่งขึ้นและสามารถพัฒนาการดำเนินการนิเทศการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับที่ ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2550) กล่าวว่า การประเมินผลการนิเทศการสอนต้องอาศัยข้อมูลที่เชื่อถือได้ และต้องอาศัยข้อมูลจากหลายฝ่าย ทั้งจากผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ ในการนิเทศนั้นควรมีการประเมินทั้งด้านปัจจัยนำเข้า การประเมินผลที่กระบวนการและการประเมินผลผลิต เป็นการประเมินผลหลังการดำเนินการตามโครงการแล้วพิจารณาผลที่ได้จากโครงการว่า บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการนิเทศการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. โรงเรียนควรมีการสำรวจความต้องการและสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำมาพิจารณาและจัดลำดับความสำคัญในการจัดการนิเทศการสอน
2. ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณในการอบรม ให้ความรู้ และพัฒนาทักษะการสอนและการนิเทศการสอนแก่บุคลากรในโรงเรียน
3. ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณในการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการนิเทศการสอนอย่างครบถ้วนเพียงพอ
4. ควรมีการวางแผน และจัดสรรอัตรากำลังให้สอดคล้องและเหมาะสมกับภาระงานต่าง ๆ ของครูผู้สอน
5. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอนควรมีการวางแผนการนำผลการประเมินการจัดการนิเทศการสอนไปใช้อย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการนิเทศการสอนในโรงเรียนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1
2. ควรศึกษาความต้องการการนิเทศการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- จุไรรัตน์ สุธรรุ่ง. (2552). *การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตที่เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชานิเทศการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุไรรัตน์ สุธรรุ่ง. (2559). *การนิเทศภายในโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2550). *การบริการงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2556). *ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ช การพัฒนาวิชาชีพ : ทฤษฎี กลยุทธ์สู่การปฏิบัติ*. นครปฐม: ภาควิชาหลักสูตรการและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. (2560). *วิสัยทัศน์ พันธกิจ*. สืบค้นจาก <https://www.sesao1.go.th/about/vision.html>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *การนิเทศภายในสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- อารมณ ฉนวนจิตร. (2554). *การนิเทศการสอน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล. (2558). การวิเคราะห์และสังเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน: พหุกรณีศึกษาโรงเรียนที่มีผลการทดสอบทางการศึกษาในระดับดี. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, 28(1), 27-47.

ภาษาอังกฤษ

- Glatthorn, A. A. (1984). *Differentiated supervision*. Washington D.C.: Association for supervision and curriculum development.
- Harris B. M. (1985). *Supervisory behavior in education* (3rd ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.